

giriş

6

Böylesi bir çalışma yapmaya karar vermeme neden olan yazı, Mladen Dolar'ın, çevirisini benim yapmış olduğum “Divandaki Efendi ile Köle” başlıklı yazısıydı. Söz konusu yazıda, Dolar, tanınma diyalektiği konusunda Hegelci bir sorundan söz ediyor ve bu sorunu şu biçimde tanımlıyordu: “Hegel, bir *ben* ile bir *ben* arasındaki ikili ilişkiden bir *ben* ile bir *biz* arasındaki ilişkiye geçişi ikiliğin basit bir çoğalmasa olarak düşünmekte; *toplumsal* (en geniş anlamıyla Hegel'in Tin adını vereceği şeyi) düşünmek için nitel bir üçüncü aşamanın müdahalesinin gerekli olduğunu göremektedir. Lacancı okumada ise üçüncü, orada en nihayetinde bir ikili ilişkinin olabilmesi için başlangıçtan beri orada olmak zorundadır. *Toplumsal* ya da *tinsel* kuran en nihayetinde, yalnızca tanıma değil, bu Ötekidir” (Dolar, 2009: 254). Bu öteki ise öznenin taşıdığı fakat habersiz olduğu bir bilgi düzeni olarak bilinçdışıdır. Ya da Lacan'ın ünlü formülüyle dile getirilirse, bilinçdışı ötekinin söylemidir. Bu bakımdan, böylesi bir çalışmanın bir ilk hareket ettirici motivasyonundan söz edilebilirse eğer, bu, ‘toplumsal’ı ya da ‘tinsel’i kuran öge ya da ögelere yönelik bir inceleme tutkusuna olmuştur ve elbette Platon sayesinde bildiğimiz üzere, her tutku doğrudan sonuçlara yönelir; acelecidir. Oysa düşünce, hele de çağımızın ‘hız tutkusu’ göz önünde bulundurulursa, yavaş olmak zorundadır. Bu bakımdan da bu çalışma, biraz da kendi hareket ettiricisinin terbiyecisi halini almıştır. İlk motivasyonun doğrudan ulaşmak istediği siyasal sonuçlara dönük arzu, özellikle de Saussure ile Benveniste'in yoğun etkileri sayesinde, yerini ‘temellere’ dönük bir soruşturmaya bırakmıştır.

‘Temeller’ ile kastedilen, temel hüviyetini Lacan'ın *Simgesel* kavramında ve özne kavramsallaştırmasında bulmaktadır. Lacan, yapısal antropolojinin kurucusu Claude Lévi-

Strauss ile dilbilimciler Ferdinand de Saussure, Roman Jakobson ve Émile Benveniste'in etkileri aracılığıyla, kendi düşüncesi açısından merkezî birer kavram olan 'simgesel düzen' kavramı ile 'gösterenin öznesi olarak özne' kavramını geliştirmiştir. Lacan *Simgeseli*, her şeyin kendisi uyarınca yapılandığı bir sistem olarak konumlandırmaktadır. Ona göre, simgeler bir kere belirdikten sonra, insan öznelliği ile bilinçdışı da *dâhil* her şey, bu simgeler ve simgeselin yasası uyarınca düzenlenir ve yapılır. Freud'a göre bilinçdışı, varoluşumuzun bizden kaçan ve üzerinde hiçbir denetime sahip olmadığımız parçasıydı, fakat aynı zamanda düşünce ve arzularımızı yöneten de oydu. Öbür taraftan Lacan'a göre ise bilinçdışı göstergesel malzemedir oluşmaktadır. Bilinçdışı, denetimimizin dışında kalan bir anlamlama sürecidir; biz dili konuşmayız, bizim aracılığıyla konuşan dildir. Lacan, bilinçdışını, bu anlamda Ötekinin söylemi olarak tarif eder. Büyük Öteki dildir, Simgesel düzendir. Bu Öteki bilinçdışımızın çekirdeğini oluşturan radikal ötekiliktir.

Lacan Simgesel düzeni, insan evreninin sınırlarını işaretlemesi anlamında bütüncüleştiren bir kavram olarak düşünmüştür. Bizler dilin içine doğarız. Başkalarının arzuları dil aracılığıyla eklenir ve biz de kendi arzularımızı dil aracılığıyla eklemeye zorlanırız. Lacan'ın söylem dairesi adını verdiği şeyin içine kilitlenip kalmış durumdayızdır. Bu söylem dairesinin içine doğarız; o, bizi doğumumuzdan önce işaretler ve ölümümüzden sonra da varlığını sürdürür. Tam olarak insan olabilmek için bu Simgesel düzene -dilin, söylemin düzenine- bağlıyızdır. Bir yapı olarak o bizden kaçsa da biz ondan kaçamayız. Tekil özneler olarak, hiçbir zaman, evrenimizin toplamını oluşturan simgesel ya da toplumsal bütünlüğü tam olarak yakalayamayız, fakat bütünlüğün özneler olarak bizim üzerimizde yapılandırıcı bir kuvveti vardır.

'Gösterenin öznesi olarak özne' kavramı da anlamını Simgeselin bu konumunda bulmaktadır. Lacan, *ben* ile özne arasında temel bir ayrıma gitmektedir. *Ben*, ilk olarak öznenin kendi bedeniyle ilişkisi aracılığıyla biçimlenen 'imgesel

bir işlev'dir ve Lacan bu imgesel işlevi "Ayna Evresi" ile açıklar. Burada Lacan, *ben*'e ve imgesel ilişkin psikanalitik kavrayışı yeniden formüle etmek için, felsefeden psikoloji ve etolojiye kadar olağandışı genişlikte bir alana eğilmektedir. İmgesel, *ben*'in dünyasıdır; duyu algısının, özdeşleşmenin ve yanılısamalı bir birlik duygusunun linguistik-öncesi dünyasıdır. İmgeseldeki birincil ilişki, bir kimsenin kendi bedeniyle, yani bedenin kendisinin aynamsı imgesiyle ilişkisidir. Bu imgesel süreçler *ben*'i biçimlendirir ve öznenin dış dünyayla ilişkisi içinde özne tarafından tekrarlanır ve pekiştirilirler. Bu nedenle imgesel, gelişimsel bir aşama -bir kimsenin içinden geçtiği ve oradan büyüdüğü bir aşama- değildir; deneyimimizin merkezinde yer almayı sürdürür. Ayna evresindeki kökensel bütünlük ve tutarlılık bir yanılısama olduğundan, *ben*'le ilgili olarak kökensel bir uyumsuzluk söz konusudur (insan, Turgut Uyar'ın "Her insan bir uyumsuzluktur ölü olmadıkça" dizesini hatırlamadan edemiyor). *Ben*, özü itibariyle, bir çatışma ve uyuşmazlık bölgesi; sürekli bir mücadele yeridir. Lacan, öznelliğimizin tam da kalbinde yer alan bu ontolojik boşluğa ya da ilksel kayba 'varlık eksikliği' diyecek; fakat bizim kökensel bir birlik duygumunu yitirmiş olduğumuz iddiasından daha da ileri giderek, bu kaybın, bizzat öznelğin kurucusu olduğunu ileri sürecektir. Kısaca söylenirse, imgesel, özdeşleşmenin ve aynanın-yanılısmanın bir dünyası; bir çarpıtma ve yanılısama dünyasıdır. *Ben*'in imgesel bir birlik ve tutarlılığı, bir kez daha elde edebilmesi için gerçekleşen nafiye bir mücadelenin yer aldığı bir dünyadır.

Buna karşılık özne ise simgesel düzen içinde oluşur ve dil tarafından belirlenir. Lacan'a göre söylemenin öznesi ile söylenenin öznesi, bir başka deyişle konuşan özne ile konuşulan özne arasında daima bir irtibatsızlık noktası bulunmaktadır. Dilbilimci Émile Benveniste'in bir *kaydırak* olarak -belirli bir gönderileni olmayan, fakat konuşma edimi içinde, 'Ben' diyen kişiyi işaret eden bir şey olarak- 'Ben' kavram-sallaştırmasını izlemek suretiyle, Lacan söz içindeki 'Ben'in dil içinde istikrara sahip hiçbir şeye gönderim yapmadığını ileri sürmüştür. 'Ben', birkaç farklı fenomen tarafından dol-

durulabilir: Özne, Ben ya da bilinçdışı. Örneğin Lacan'ın "boş söz" olarak adlandırdığı şeyde 'Ben' "ego"ya, "tam söz"de özneye tekabül ederken, diğer durumlarda ne egoya ne de özneye tekabül eder. Bu, Lacan, Rimbaud'dan hareketle "*Ben bir başkasıdır*" dediğinde kast ettiği şeydir. Yani 'Ben' 'ben' değildir; bu iki terim aynı varlığa gönderimde bulunmaz; özne, tekil kişiyle aynı şey değildir – bireyle ilişkisinde merkezsizleşmiştir. Böylelikle Lacan 'Ben'in *tözselliğini bozmakta* ve özneye karşı Simgelese, gösterene öncelik vermektedir. Dilin yapısı özneyi konuşmaktadır ve tersi geçerli değildir. Lacan, bunu, ünlü cümlesinde şu biçimde özetlemektedir: *Özne, bir gösteren tarafından bir başkasına sunulan şeydir*. Özne, anlamlama zinciri içinde gösteren aracılığıyla yakalanır ve özneyi damgalayan, öznenin simgesel düzen içindeki konumunu tayin eden *gösterendir*.

Bilinçdışının bu *Simgesel* konumunu ve Öznenin bu biçimde kavramsallaştırılmasını layıkıyla kavramak yönündeki bir arayış yapısal antropolojiye ve dilbilime başvurmak zordur. Fakat çalışmayı literatüre boğmamak için bu alanların Lacancı düşünce açısından kurucu önem arz eden öğelerine yöneldim. Bunlar, özetle, Saussure'ün gösterge kuramı, Jakobson'ın metafor ve metonimiye ilişkin mülahazaları, Benveniste'in *kaydırmaç* kategorisi ve Lévi-Strauss'un simgelese ilişkin çözümlenmeleridir. Bu hattan getirdiği kavramlar ve düşüncelerle psikanalitik kuramı yepyeni bir eklemlenmeye tabi tutan Lacan, bunu yaparak geleneksel psikanaliz ile bağlarını da koparmış ve temel keşfinin -bilinçdışının bir dil gibi yapılanmış olduğu düşüncesi- yollarındaki ilk adımlarını atmıştır.

Elbette bu ilk adımlar, 'modern özne' tasavvurunun bir eleştirisi olmak bakımından, modernlik sonrası düşünsel bağlamla doğrudan bir ilişki içerisindedir. Modern felsefe açısından 'özne' ne kadar bağlayıcı bir yere sahipse, yapısalcı ve post-yapısalcı düşüncenin ayırt edici niteliğinin de aynı oranda modern öznenin kurtulma arzusunda yattığı pekâlâ söylenebilir. Özellikle post-yapısalcılar, kendisine eşlik eden bireycilikle beraber *ego cogito*'yu reddetmiş ve onun yerine

merkezsiz-özne fikrini geliştirmişlerdir. Bu özne, öz-belirleme gücüne sahip otonom bir varlık değil, rekabet halindeki söylemlerin özne aracılığıyla kesiştiği ve konuştuğu söylem yapısının bir yansımasıdır. “Her birimiz, birtakım şeylerin gerçekteleğtiği bir tür kavşak durumundayız. Kavşaklar bütünüyle edilgindirler; orada bir şeyler olur. Bir başka yerde ise eşit derecede geçerli bir başka şey olur” (Lévi-Strauss, 1995: 4).

Öznenin bu türlü bir *in absentia* varoluş içerisinde kavranmasının temelini ise linguistik çalışmaları oluşturmaktadır. Lévi-Strauss, Roman Jakobson’un *Six Lectures on Sound and Meaning* (“Ses ve Anlam Üzerine Altı Ders”) adlı çalışmasına yazdığı önsözde, Jakobson’un linguistik alanında geliştirmiş olduğu görüşleri antropoloji alanına aktarmış olduğunu bizzat kendisi belirtir. Jakobson’un “Dilin sessel malzemesinin bütünüyle incelenmiş olduğu ve bu yöndeki çalışmaların, özellikle de son elli yılda, pek çok aydınlatıcı sonuç doğurduğu elbette doğrudur. Fakat ele alınan fenomenler çoğunlukla işlevlerinden soyutlanmış bir biçimde incelenmişlerdir. Bu koşullarda bu fenomenlerin sınıflandırılması ve hatta anlaşılması imkânsız olmuştur” sözlerini aktaran Lévi-Strauss, bu çerçevenin etnoloji alanı için de pekâlâ geçerli olduğunu belirtir (Lévi-Strauss, 1978: XII-XIII). Yine bu önsözde, Jakobson’un anlam taşıyan en küçük birimler olarak gördüğu ‘fonem’lerin kendi fonik tekillikleri içerisinde durmadıkları, fonemlerin fonemler olarak birbirleriyle karşıtlık ve olumsuzlama ilişkileri içerisinde oldukları fikrini, akrabalık sistemlerinin çözümlemesine taşımış olduğunu belirtir (Lévi-Strauss, 1978: XVIII). Yapısalcılığın temel öncülü, kendi içkin kuralları ve grameri olan gösterge sistemlerini içerdđi sürece bütün toplumsal etkinliğin bir dil oluşturduğu biçimindedir.

Lévi-Strauss’un yapısal metodolojisi, Saussure’ün *dil* (langue) ile *söz* (parole) ya da dil gibi verili bir sistem ile bir bireyin konuşmasında olduğu üzere, o sistemin ifadesi veya dışlaşması arasında yapmış olduğu temel ayırmadan türer. Bu metodoloji, tekil göstergelerin anlamıyla değil, baştanbaşa

gösterge sisteminin örgütlenişiyle ilgilenir: “Daha düşük bir düzendeki/sıradaki fenomenlere indirgenmek için çok fazla karmaşık olan fenomenlerle karşılaştığımızda, bunlara yalnızca kendi ilişkilerine bakarak, yani ne türde bir özgün sistem oluşturduklarını anlamaya çalışarak yaklaşabiliriz” (Lévi-Strauss, 1995: 10). Bu bakımdan bireysel edimler, salt bireysel edimler olarak değil, kendi anlamlarını türettikleri bir toplumsal arka plana olan karşılıkları içinde anlaşılabilirler.

Bu çerçeve içinde, Lévi-Strauss, “Akrabalığın Temel Yapıları” başlıklı çalışmasında, ‘ilkel’ addedilen toplumdaki evlilik ve akrabalık sistemlerini çözümlerken, bizzat toplumun altında yatan temel bir yapı fikrini geliştirmiştir:

Farklı kandaşlık dizelgelerinin ve evlilik düzenlemelerinin aynı toplumsal yapı tipiyle, herhangi bir dizelge sistemiyle ya da herhangi bir düzenlemeyle bir arada varolabilecek olmasından, bunların herhangi bir yapıya tekabül edeceği sonucu çıkmaz. Bu üç tip fenomenden yapı, daima en basit olanıdır. Yapı, göstermekte olan ile gösterilmekte olan arasında her zaman işlevsel bir karşılıklılık bulunmasına karşın, değişik anlamlamaları dışı vurma kapasitesine sahip simgesel bir bütün oluşturur (Lévi-Strauss, 1969: 158).

Lévi-Strauss, kadın değiş tokuşunu bu yapı doğrultusunda anlamlandırmaya girişmiş ve burada önemli olanın gerçek kadınların mübadelesi olmadığı sonucuna ulaşmıştır:

Simgesel düşüncenin ortaya çıkışı, kadınların, sözcükler gibi, mübadele edilen şeyler haline getirilmelerini gerektirmiştir. Aynı kadının bir-biriyle bağdaşmaz iki boyut içinde –bir yandan bir kişisel arzu nesnesi ve dolayısıyla da cinsel dürtülerle sahiplik dürtülerinin harekete geçircisi olarak kadın; öbür yandan da ötekilerin arzusunun nesnesi ve böylelikle de ötekileri, an-

laşma aracılığıyla birbirine bağlamanın aygıtı olarak görülen kadın- görülmesi biçimindeki çelişkinin üstesinden gelmenin tek yolu buydu (Lévi-Strauss, 1969: 496).

Lévi-Strauss'a göre burada söz konusu olan *simgesel bir mübadele sistemidir*. Bu toplumlarda kadınlar birer göstergeye dönüştürülerek simgesel bir değiş tokuş sistemi içinde işletilmektedirler.

Kadın mübadelesi bir dil gibi işliyordu – ihlal edilemez kuralları ve düzenlemeleri olan, fakat aynı zamanda sistemin tikel kullanıcılarının bilincinin dışında kalan biçimsel bir sistem. Başka türlü söylenirse, insanların, kendileri pek farkında olmaksızın toplumsal konumlarını belirleyen ve ilişkilerini düzenleyen bilinçdışı bir yapı söz konusudur (Homer, 2013: 54-55)

Psikanalitik kuram açısından buradan çıkarılacak iki sonuç söz konusudur:

1. Temel bir yapı –'bilinçdışı' bir yapı- vardır ve bu yapının, bütün diğer kandaşlık ilişkileriyle toplumsal ilişkilerin altında yattığı düşünülebilir.
2. Kandaşlık sistemlerinde vuku bulan şey, evlilik sırasında gerçek kişilerin alınıp verilmesi değil, simgesel bir mübadele sürecidir.

Ayrıca Marcel Mauss'a (1872-1950) bir giriş metninde Lévi-Strauss, "bilinçdışı olarak adlandırılan şeyin, içinde simgesel işlevin özerklik elde ettiği boş bir uzam olduğunu" (Aktaran Homer, 2013: 55) ileri sürüyordu. Bu düşünce, hiç kuşku yok ki içimizde, söylediklerimize hükmeden bir yapının varlığını açığa çıkarmış olan Saussure'un izinden gidiyordu.

Simgesel işlevin özerkliğine ilişkin Lévi-Strauss'un güçlü kavrayışı, Freudyen psikanalizi daha felsefi ve daha bilimsel bir zemin üzerinde yeniden tesis etme girişiminde, Lacan'a hayati bir adım atma olanağını sağlamıştır.

Simgesel işlevin uygulayıcıları olduğumuz halde, bu işlevin derinlemesine bir incelemesinden uzak duruşumuz oldukça şaşırtıcıdır. ... Çağdaş antropoloji tarafından kendisine verilmiş olan öncü rol dolayısıyla, linguistik bize bir kılavuz olarak hizmet edebilir. ... Freud'un bilinçdışını yerleştirmiş olduğu alanı hâlihazırda Lévi-Strauss'un –evlilik bağlarını ve akrabalıkları düzenleyen toplumsal yasalar ile dil yapılarının mitlerinin bağlantılı olduklarını ileri sürmek yoluyla– fethetmekte oluşu çarpıcı değil midir? Bundan böyle genel bir simge kuramını, bilimlerin yeni bir sınıflandırılışının eksenini yapmanın olanağı yoktur (Lacan, 2005: 235-236).

Simgeselin özerkliği fikrini, Lacan, gerisin geri, linguistiğe doğru işletmiş ve linguistik düşüncede de köklü değişiklikler yapmıştır. Deyim yerindeyse Simgeselin (bundan sonra bu çalışmada Lacan'cı Simgesel kavramı, ilk harfi büyük olarak yazılacaktır) özerkliğini, dilin özerk bir sistem oluşuyla buluşturmuştur. Ancak bu buluşturmada sonradır ki bilinçdışının bir dil gibi yapılanmış olduğu fikrine ulaşmıştır. Simgesel dilin keşfi, bilinçdışıyla ilişkimizdeki dilsel boyutun vurgulanması sonucunu doğurmaktadır. İnsandaki itki ile dil arasında bir tür yakınlık söz konusu olmasaydı, psikanaliz de olanaklı olmazdı. Bilinçdışı konuşur, fakat hiç kuşku yok ki tam bir açıklıkla değil. Ricoeur'ün ifadesiyle, "Arzuları olan bir insan olarak, maskeyle yol alırım" (Ricoeur, 2007: 20). Bu nedenle analiz, arzunun kendisini değil, dilini merkeze alır.

Düşleri ilk soruşturma nesnesi yapmakla yetinmeyip aynı zamanda insan arzusunun kılık değiştirmiş, yerine başka bir şey konmuş ve kurmaca biçimini almış tüm anlatımlarının bir modeli kılan Freud, arzu ile dil arasındaki çeşitli eklemlenişleri doğrudan doğruya düşlerde aramaya çağırılmaktadır bizi. Birkaç biçimdedir bu eklemlenişler. Birincisi: Yorumlanabilecek

olan, görüldüğü biçimiyle düşten çok, düş anlatmanın metnidir; analiz işte bu metnin yerine bir başkasını, arzunun birincil sözü olan metni koymak ister. Böylelikle bir anlamdan diğerine gider. ... Freud'un kendi sözcüklerini kullanacak olursak, "dürtülerin gelgitleri"ne ancak anlamın gelgitleri içinde ulaşılabilir (Ricoeur, 2007: 19).

Böyle konumlandırıldığında, psikanaliz, Freud'un 1900 tarihli *Düşlerin Yorumu* eserinden itibaren, bir yorum ve dolaşısıyla da bir dil etkinliği olarak da belirmektedir. Böylelikle Freud düşüncesinde en azından iki ana eksenin var olduğu ortaya çıkmaktadır: Zaman zaman iktisadi kavramlarla ('yatırım' gibi) da dile gelen dinamik boyut ile dilsel boyut. Ricoeur, bu konuyu ele aldığı *Yoruma Dair, Freud ve Felsefe* adlı eserinde, dilsel boyutu öne çıkarmakla birlikte, bu boyutu dinamik boyutla bağdaştırır. Oysa Jacques Lacan, dilsel boyutu dinamik boyuta karşıt olarak ileri sürecektir. Bu yol-daki kuramsal patlamayı ise linguistik aracılığıyla gerçekleştirecektir.

Bu patlamanın eşik noktasını Roman Jakobson oluşturmaktadır. Jakobson, Saussure'un dilin iki eksenine - paradigmatic ve sözdizimsel- arasında yapmış olduğu ayrımı alarak, bu eksenler ile metafor ve metoniminin retorik rolleri arasında bir tekabüliyet olduğunu ileri sürmüştür. Metafor, bir sözcüğün ya da ifadenin, doğrudan bir karşılaştırma olmaksızın bir başka şeyi tarif etmek üzere kullanılmasıdır. Öbür taraftan metonimi ise bir terimin, genellikle birleşik olduğu bir başka şeye uygulanan bir şey için kullanılmasıdır - örneğin kralın konumunu betimlemek için 'taç' sözcüğünün ya da bir tekne için 'yelkenli' sözcüğünün kullanılması. Jakobson, metaforun, bir terimin bir başka terimle ikame edilmesi olduğunu ve böylelikle de dilin paradigmatic eksenine ya da seçim eksenine tekabül ettiğini göstermiştir. Metonimi ise bir bitişiklik ilişkisidir. Bu ilişki içinde, bir terim, bir başka terime gönderimde bulunur; çünkü ya onunla birleşik ya da ona bitişiktir ve bu nedenle de metonimi sözdizim-

sel eksene ya da birleştirme eksenine tekabül eder. Lacan, Jakobson'un metafor ve metonimi ile ilgili yapısal modeliyle Freud'un rüya çalışmaları süreci arasında dolaysız bir karşılıklık buldu. Yoğunlaşma, bir rüyadaki iki ya da daha fazla gösterge veya imgenin, birleşik bir imge oluşturmak üzere bir araya gelmesidir. Böylelikle ortaya çıkan birleşik imge, kendisinin kurucu öğelerinin ikisinin birden anlamıyla yüklenir. Örneğin eziyet verici rüyalarda, rüyayı gören kişi, kendisinin, tanımadığı bir otorite tarafından cezalandırıldığını görebilir ve o figürü, kendi hayatındaki bir figürle tanımlamaya çalışabilir. Fakat bu figür pekâlâ tek bir kişi değil de birkaç başka kişinin -anne, baba, işveren ya da ortak- bir birleşimi ya da yoğunlaşması olabilir. Rüyayı görenin bu figürlerle ilgili belirsiz duyguları, rüyadaki tek bir eziyet eden kişide birleşebilir. Yer değiştirme ise anlamın bir göstergeden bir başkasına aktarıldığı bir süreçtir. Örnek olarak kaygı rüyalarını ele alalım. Kaygı rüyalarında rüyayı gören kişi, hayatındaki çok küçük olaylardan ötürü kaygılı olabilir, fakat bu, yüz yüze oldukları çok daha ciddi bir sorundan basitçe bir sakınma ya da bu sorunun yerini değiştirme biçiminde bir işleve sahiptir. Bu iki süreç, Freud'un, bilinçli düşüncenin *ikincil süreçlerine* karşıt olarak *birincil süreçler* olarak adlandırdığı süreçlerdir. Jakobson'un metafor ile metonimi arasında yapmış olduğu ayrımı, Freud'un *birincil süreçlerine* bir harita gibi uygulayan Lacan, nihayet bilinçdışının nasıl da bir dil gibi yapılanmış olduğunu gösterebilecek duruma gelmişti. Ona göre bilinçdışı, metafor ile metoniminin kuralları uyarınca çalışıyordu.

Lacan, Jakobson aracılığıyla elde ettiği görüyü, retrospektif bir biçimde Saussure'e uygulamıştır. Saussure'e göre göstergenin iki yarısı ayrılmaz bir biçimde –bir kâğıdın iki yüzü gibi– birbirine bağlanmıştır ve bunlar koparılamazlar. Lacan'ın sorgulama konusu haline getirdiği şey, tam olarak göstergenin bölünemezliğidir. Lacan, dilsel göstergenin keyfi doğasını benimsemişti, fakat Saussurecü dilbilimin temel önermelerinden iki tanesine kuşkuyla yaklaşıyordu: Göstergenin bölünemezliği ve gösterenin gösterilene üstün olmayışı.